

Łódź, 7 lipca 2023 r.

Prof. dr hab. Jan Jeżak

Katedra Strategii i Zarządzania Wartością Przedsiębiorstwa

Wydział Zarządzania

Uniwersytet Łódzki

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgra Jakuba Chojnackiego pt. „Sukcesja w małej firmie rodzinnej” (przygotowanej pod kier. nauk. Prof. dr hab. Bogdana Piaseckiego)

1. Ocena zasadności tematu rozprawy

Nie ulega najmniejszej wątpliwości, że problem sukcesji w przedsiębiorstwach rodzinnych jest absolutnie kluczowym zagadnieniem dla rozwoju tej kategorii przedsiębiorstw oraz dla ich wielopokoleniowej egzystencji. I nie jest to problem tylko w wymiarze indywidualnym czy mikroekonomicznym, ale także o dużym znaczeniu makroekonomicznym. Przedsiębiorstwa rodzinne stanowią bowiem znaczną część każdej gospodarki rynkowej, a niekiedy nawet część dominującą.

Należy jednak zaznaczyć, że sukcesja w przedsiębiorstwie rodzinnym jest wyjątkowo złożonym procesem, co wynika z organicznego połączenia w nim dwóch podsystemów, czyli rodziny i firmy, a w ślad za tym różnych mechanizmów, często sobie przeciwstawnych, towarzyszących procesowi sukcesji. W przypadku polskich przedsiębiorstw rodzinnych jest to też problem niezwykle aktualny, by nie powiedzieć „gorący”, gdyż firmy te powstałe tuż przed lub krótko po przełomie ustrojowym właśnie zmagają się z problemem sukcesji. Ich ojcowie-założyciele, właściciele i twórcy w większości z powodów biologicznych stoją bowiem przed problemem zmiany generacyjnej lub pilnego znalezienia innego rodzaju rozwiązań gwarantujących ciągłość funkcjonowania tych podmiotów.

W pełni podzielam zatem pogląd Autora rozprawy (Wprowadzenie, s. 12) o istotnym znaczeniu badań nad problematyką sukcesji w polskich naukach

o zarządzaniu i to nie tylko z powodów teoriopoznawczych, ale także z powodów metodycznych oraz aplikacyjnych.

2. Ocena zastosowanej koncepcji badawczej – cele i hipotezy badawcze oraz metodyka przeprowadzonych badań

Głównym celem rozprawy jest – jak deklaruje Autor (Wprowadzenie, s. 12) próba wypełnienia luki badawczej w polskiej literaturze przedmiotu w odniesieniu do procesów sukcesyjnych w małych firmach rodzinnych. Cel ten został następnie rozczłonkowany na cel poznawczy oraz cel metodyczny (powiązanie cyklu życia firmy z cyklem życia rodziny), a dla realizacji tych celów postawiono hipotezę główną opierającą się na założeniu, że strategie sukcesyjne małych firm rodzinnych wymagają synchronizacji cykli życia firmy i rodziny, jako istotnej determinanty sprawnego przebiegu procesów sukcesyjnych. Obok hipotezy głównej sformułowano cztery hipotezy pomocnicze, wspierające i zarazem konkretyzujące proces jej weryfikacji.

Proces realizowania celów rozprawy, w tym weryfikowania postawionych hipotez, skonstruowano w oparciu o powszechnie przyjęty w naukach o zarządzaniu standard metodyczny zawierający cztery następujące etapy badawcze:

- Studia krajowej oraz zagranicznej literatury przedmiotu, dotyczące sukcesji w przedsiębiorstwach rodzinnych, ze szczególnym uwzględnieniem specyfiki małych przedsiębiorstw rodzinnych;
- Analiza danych wtórnych dotyczących roli i struktury przedsiębiorstw rodzinnych w gospodarce, w tym raportów Komisji Europejskiej oraz danych statystycznych GUS i PARP;
- Analiza danych pierwotnych uzyskanych z własnych badań empirycznych;
- Formułowanie wniosków z całokształtu przeprowadzonych studiów i badań oraz uogólnień pozwalających na usprawnienie i udoskonalenie procesów sukcesji w małych polskich przedsiębiorstwach rodzinnych.

Przy wyborze metod wykorzystanych w badaniach empirycznych zdecydowano się - i słusznie - na jakościowe metody badawcze, a konkretnie na studia przypadków poprzedzone wywiadami ustrukturyzowanymi oraz pogłębionymi

wywiadami indywidualnymi z właścicielami oraz ich następcami w pięciu wybranych małych firmach rodzinnych.

W uzupełnieniu charakterystyki zastosowanej w rozprawie koncepcji badawczej trzeba podkreślić, że, obok trzech wymienionych wyżej metod badawczych, w procesie realizacji badań własnych przyjęto szerszą perspektywę badawczą wywodzącą się z innych nauk społecznych (socjologia, etnografia) poprzez odwołanie się do paradygmatu interpretatywno-symbolicznego oraz tzw. teorii ugruntowanej, jak również zastosowanie przy konstruowaniu poszczególnych studiów przypadków podejścia iteracyjnego, a nie linearnego, jak to się czyni zazwyczaj.

Podsumowując tę część recenzji stwierdzam, że zaprojektowana przez Autora i zastosowana w rozprawie koncepcja badawcza jest – moim zdaniem – właściwa z punktu widzenia celów rozprawy (spełniająca zasadą odpowiedniości), a równocześnie jest ona koncepcją ambitną o charakterze interdyscyplinarnym. Należy również podkreślić złożoność wybranej materii badawczej, a przede wszystkim trafne zidentyfikowanie luki badawczej w polskiej literaturze tematu rozprawy.

3. Struktura i treść rozprawy – elementy oceny merytorycznej oraz ważniejsze uwagi szczegółowe

Recenzowana rozprawa składa się z pięciu rozdziałów oraz wprowadzenia i podsumowania, przy czym cztery pierwsze rozdziały mają charakter metodyczno-empiryczny. Całość rozprawy łącznie z obszerną bibliografią (zawierającą 295 źródeł konwencjonalnych oraz 10 źródeł internetowych) liczy 245 strony. Pozostałą część rozprawy, liczącą aż 150 stron, stanowią cztery załączniki zawierające scenariusz wywiadu z właścicielami małych przedsiębiorstw rodzinnych (zał. 1), scenariusz wywiadu z sukcesorami małych przedsiębiorstw rodzinnych (zał. 2), scenariusz wywiadu pogłębionego z właścicielem małego przedsiębiorstwa rodzinnego (zał. 3), scenariusz wywiadu pogłębionego z sukcesorem małego przedsiębiorstwa rodzinnego (zał. 4) oraz obszerny załącznik nr 5, zawierający szczegółową charakterystykę wybranej zbiorowości badawczej, czyli pięciu studiów przypadku

z dokładną analizą przebiegu procesu sukcesji w każdej z tych firm, zarówno w ocenie właściciela/założyciela firmy oraz jego następcy, czyli sukcesora. Każdy przypadek został przez Autora odpowiednio podsumowany oraz wykorzystany w podsumowaniu całości rozprawy.

Reasumując, część teoretyczna rozprawy zarówno pod względem merytorycznym, jak również logicznym i językowym, jest dowodem wnikliwych studiów literatury krajowej i zagranicznej przeprowadzonych przez Autora, a zarazem Jego wysokich umiejętności interpretacyjnych, koniecznych przy selekcji bogatej literatury przedmiotu. Z kolei część empiryczna rozprawy to wyraz dojrzałości badawczej Autora oraz dowód Jego osobistych doświadczeń biznesowych. Efektem zademonstrowanej wiedzy oraz wspomnianych umiejętności są zamieszczone w rozprawie trafne konkluzje Autora, dotyczące usprawnienia przebiegu procesów sukcesji w małych polskich przedsiębiorstwach rodzinnych.

Konkluzja.

Reasumując stwierdzam, że cel główny rozprawy Autor osiągnął dzięki bardzo dobrej znajomości przedmiotu swych rozważań, ich kompleksowości i przejrzystości, łatwości poruszania się po obszernej, interdyscyplinarnej literaturze oraz dzięki solidnej i pracowitej oraz pionierskiej części empirycznej.

Recenzowana rozprawa posiada - moim zdaniem - wybitne walory poznawcze, metodyczne oraz aplikacyjne, a przy tym jest nienaganna pod względem warsztatowym.

Biorąc pod uwagę wysoki poziom merytoryczny i warsztatowy recenzowanej rozprawy oraz zawarty w niej oryginalny wkład Autora w rozwój polskich nauk o zarządzaniu i jakości stwierdzam, że rozprawa doktorska mgra Jakuba Chojnackiego w pełni odpowiada wymogom ustawy o stopniach i tytule naukowym i wnoszę o jej dopuszczenie do publicznej obrony. A równocześnie w przypadku pomyślnej obrony, wnioskuję o jej wyróżnienie nagrodą Rektora Społecznej Akademii Nauk.

